pagini bucovinene

ANUL IV nr. 6 (42)

IUNIE 1985

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

ZIUA DE MÎINE — AZI

Secundă cu secundă, ziua de mîine se clădește urmînd chiar clipei în care scriu aceste cuvinte. Imi place însă să mi-o inchipui — zidire părelnic incheiată ! — la capătul apropiatului sfîrșit de veac și de mileniu. Mulți dintre noi cei care vom ajunge atunci și acolo vom fi cărunți și mai curind decît despre visuri vom fi întrebați despre ce și cum și cît am făcut pentru trăinicia și frumusețea acestui edificiu. Pentru că vremea în care noi ne dăm și ne vom da măsura concretă a inteligenței și a dragostei de oameni se află îndeosebi intre hotarul prezentului acestei secunde și al prezentului secundei de dinaintea bătăii grave a anului 2000.

E firesc, așadar, ca vorbind despre ziua de mîine, să vorbim mai ales despre cei care acum și aici înseamnă via, tulburătoarea speranță a zilei de mîine. Despre ei, tinerii — oameni maturi și puternici ai înnoirii secolului și mileniului —, care, devansîndu-și, ca în toate momentele fierbinți ale istoriei, vîrsta, au proclamat anul 1985 timp al fundamentării viitorului. Cu nobila ambiție de a se implica esențial în rezolvarea de pe acum a tuturor problemelor care îi amenință existența mîine. Spunea cineva despre pămintul pe care il lucrăm, il semănăm și de pe care culegem roadele că nu trebuie privit ca o moștenire pe care o lăsăm urmașilor, ci ca un bun pe care ei ni l-au dat în folosință. Dar aerul pe care il respirăm și a cărui calitate este primejduită de progresive poluări ? Dar pădurile, în lipsa cărora viața este de neconceput și pe care distrugeri iraționale le imputinează mereu ? Dar foamea, sărăcia, care pe o bună parte a planetei atentează la demnitatea, la esența ființei umane ? Dar amenințarea la adresa păcii, în absența căreia chiar ziua de mîine devine o cumplită incertitudine ? Deci, nu numai pămîntul ! Toate coloanele zilei de mîine se află nu în proprietatea, ci în răspunderea noastră. Iar prin extraordinarele semnificații ale Anului Internațional al Tineretului, urmașii noștri se constituie nu doar în judecători ai noștri, vizavi de cele mai importante bunuri ale omenirii pe care ni le-au încredințat în păstrare înțeleaptă și necesară îmbogățire, ci efectiv în participanți la această răspundere. Care înseamnă angajare deplină în efortul de soluționare a tuturor problemelor de care depinde vital viitorul, zidirea lui la altitudinea amețitoare, dar posibilă, care îngemănează necesitatea și speranța cu realitatea. Desigur, așa cum se știe, vremea de acum nu e singura în care vîrsta tînără s-a decis să nu aștepte clipa deplinei maturizări biologice pentru a pătrunde în arena istoriei. Trecutul patriei, al planetei oferă destule dovezi de înțeleaptă, activă, eroică implicare (uneori dusă pînă la sacrificiul suprem) în configurarea zilei de mîine, care dintotdeauna le aparține și cu care, iată, ne-a venit rîndul să le fim datori. Dar ceea ce deosebește hotăritor pe tinerii anului 1985 de tinerii oricărei perioade precedente este totalitatea acestei implicări. Și din punctul de vedere al forței creatoare puse în joc și din cel al cuprinderii problemelor. De ce o fac? Pentru că sînt grăbiți și dornici ca prezentul să fie în primul rînd al lor de două ori ? Pentru că — privind în adîncul istoriei — au tras concluzia că nu pot să se bizuie în întregime pe capacitatea maturilor de a soluționa ceea ce le revine de drept ca întrebare, neliniște, datorie ? Nu. E vorba, mai curînd, de altceva. De complexitatea și gravitatea acestor probleme, care solicită intervenția rațiunii, inteligenței și bunului simț de pe întreaga scară a vîrstelor umane. De urgența lor, care impune excluderea oricărei amînări. Și nu în ultimul rînd, de precocea formare, de frumoasa și uneori dureroasa maturizare mai devreme a tinerilor Terrei. De acuta conștiință a disoluției „proprietății" pe care ne-au dat-o în grijă, fără măsuri rapide, concrete, unanime. Raportați la orizontul mapamondului, tinerii patriei se află în primele rînduri ale acestei implicări. Mai mult, prin prezența lor — ca factori de acțiune și de decizie — pe toate fronturile construcției socialiste pe pămîntul românesc, ei reprezintă o pildă vie despre consecințele sale benefice. Dau dimensiuni palpabile unui adevăr pe care lumea îl descoperă și îl valorifică mai încet : maturii, „stăpînii" zilei de mîine sînt printre noi, oferindu-ne nu un ajutor oarecare în edificarea construcției viitorului, ci „umărul" adică întreaga, imensa lor capacitate, impunînd cu forța exemplului o lecție de care, deacum înainte, va trebui mereu să se țină cont. Pe care, la noi, deja au învățat, invață să o înțeleagă, cu posibilitățile pe care le au deocamdată, dar cu o intuiție și o sensibilitate care le accelerează cîștigarea anilor, și generațiile care vin din urmă. Cei pe care i-am sărbătorit la 1 Iunie și care vor fi tinerii și adolescenții anului 2000. Pe care realitatea îi va obliga să o deprindă : cei care se vor naște de-acum înainte și vor fi adolescenții și copiii anului 2000.

Iată, deci, că, precum într-o povestire științifico-fantastică, nu numai noi urcăm spre viitor, ci, prin „locuitorii" săi, prin umanitatea sa, și viitorul vine înspre noi, într-o tulburătoare întîlnire sub semnul responsabilității. Al răspunderii colective, unanime azi pentru soarta planetei de mîine. Pentru destinul vieții înzestrate cu gîndire și cu puterea nobilei sale manifestări în univers. În acest sens, 1985, ca An Internațional al Tineretului, reprezintă cea dintîi pagină a unei istorii a participării, dezvoltării și păcii care va trebui integral trăită.

Doina CERNICA

Desen de Ion Carp FLUIERICI

PARTIDUL

Spre tine au pornit cîntînd
Toate izvoarele țării —
Columna înaltă de două milenii
Să crească în lume,
Cu spice de aur
Partidul scrie pe cer
Al nostru daco-roman nume.

Cu brațele Carpaților cărunți
Partidul îmbrățișează țara :
Pașii istoriei răsună
Pe treptele epocii noastre —
La noi a rămas primăvara !

În ea să-și răcorească fruntea
Viitorul întreg.

N. MOSCALIUC

autograf MIRCEA POPA

Bucovinenii și memoria poetului „Luceafărului"

Intre evenimentele literare de seamă ale anului viitor n-aș vrea să treacă nicidecum neobservat centenarul Revistei politice de la Suceava, publicație periodică apărută între 3 mai 1886 și 1 aprilie 1891, prin grija unor inimoși bucovineni ca Simeon Florea Marian și Matei Lupu, deoarece gazeta a fost alături de Curierul românesc de la Botoșani a lui Samson Bodnărescu una dintre revistele vremii cele mai devotate poeziei eminesciene și, în general, cultivării memoriei marelui poet. Astfel, încă din primul an de apariție al revistei, ea includea în paginile ei poezii ca De ce nu-mi vii (nr. 22) și La steaua (nr. 23) urmate, în anul următor, de poeziile Dorința (nr. 11), Ce e amorul (nr. 12), Somnoroase păsărele (nr. 13), și, în 1889, de Atît de fragedă și De-or trece anii (nr. 1). Revista își ține apoi la curent cititorii cu starea sănătății lui Eminescu (Sănătatea poetului Eminescu se agravează, nr. 13/1889, p. 7 și 9) și cu unele evenimente care au urmat morții sale (Strada Eminescu, nr. 17/1899, p. 12). Ceea ce e însă mai important e că aici a apărut în nr. 15 (din 1 iulie, p. 11—14) unul dintre necroloagele cele mai bogate în amănunte privitoare la viața poetului din cîte au fost consacrate tristului eveniment. Deși necrologul este nesemnat, el aparține fără îndoială lui T. V. Ștefanelli, unul dintre prietenii cei mai devotați ai poetului și care l-a cunoscut în intimitate încă din perioada studiilor de la Viena. Informațiile pe care ni le comunică asupra acestei perioade sînt neprețuite și însuși G. Călinescu a apelat la ele atunci cînd a trebuit să reconstituie în celebra Viață a lui Mihai Eminescu perioada sa vieneză .Ele sînt atît de importante, pentru că sînt de fapt primele amintiri despre poet apărute în publicistica noastră, primele care deschid seria evocărilor din viața poetului, a amintirilor legate de viața sa intimă și artistică. Impresionează de la bun început relatările pe care prietenul bucovinean al poetului ține să le furnizeze despre ultimele zile din viața poetului, cu amănunte uneori înduioșătoare, pe care numai el, credinciosul său amic, putea să le cunoască : cum se simțea la sanatoriul doctorului Șuțu, ce a cerut de mîncare, cum se comporta ca individ și pacient. După cîteva fraze de aprecieri globale depre poet („Acest poet care a întrupat în forme noi și atît de puternice sentimentele și gîndurile lui uriașe...", „Avînd un capital de cunoștințe întinse...") se trece la evocarea figurii tînărului student vienez, ce-și impresionase colegii prin „limba lui admirabilă", prin talentul oratoric de la ședințele societății studenților, prin „impresiunea fermecătoare" ce o da întreaga lui prezență. Trecea drept un original, prin felul său de a gîndi și a se exprima, depășindu-și mult colegii prin preocupări și viziune, prin modul de a simți rolul culturii și al literaturii în viața unui popor. «Eminescu — spune autorul — l-a împins pe Slavici, care studia drepturile, pe calea literară, îndemnîndu-l neîntrerupt să „scrie"». Cînd scria, se închidea în casă și consuma multă cafea, umplînd casa cu mirosul cafelei, al spirtului de la mașină și al tutunului. L-a surprins alteori și în situații mai ciudate: «Adese l-am văzut în această situațiune îmblînd neîntrerupt prin casă și cîntînd. Dacă îl întrebam ce cugetă cînd cîntă, îmi răspundea : „Măi ! să știi cînd cînt melodiile vesele gîndesc poezie, iar dacă cînt marșuri, atunci gîndesc istorie"». Sau: „Renunța la mîncare, dacă avea numai cafea neagră. Lucrul principal ce-l făcea cînd primea banii de-acasă era ca să-și cumpere cafea și tutun pentru oarecare timp. Cînd îl vedeam că merge pe stradă cu o față sinistră, smolit la față, știam că nu are cafea și nici bani".

Notațiile fugare de aici au fost dezvoltate ulterior de Ștefanelli în cîteva amintiri de sine stătătoare, dar importanța acestui început nu poate fi trecută cu vederea. Ele au determinat și pe alți cunoscuți ai poetului să lase posterității amintirile lor despre modul de a fi al lui Eminescu, ajutîndu-i pe urmași la conturarea „cadrului" fizic și psihic în care s-a mișcat poetul. Operație la care ne gîndim întotdeauna cu stimă la fiecare 15 ianuarie și 15 iunie a fiecărui an.

Mircea Popa

REPORTER

Nevoia de încă un pas către perfecțiune

Una din legile naturii susține că în sinul acesteia noul nu apare decît după succesive, îndărătnice, îndelungi acumulări, după subtile, dar definitive eliminări a tot ceea ce, în perspectivă, nu înseamnă un pas în plus către perfecțiune. Actul de creație presupune deci maturitate. Este atunci tinerețea, vîrsta germinației, doar o promisiune ? Doar zbaterea larvei ce, luptîndu-se cu frunza de stejar, visează la măiestrita întemeiere a gogoașei ? „Retorică întrebare !", ar spune viguroșul, superbul, trufașul tînăr. „Și nu prea...", ar conchide cu înțeleaptă ironie și cu îngăduință cel trecut de miezul verii.

Să profităm de îngăduința maturului și să recunoaștem că trufia tînărului nu-i chiar neîntemeiată. Directorul unui mare combinat sucevean se uimea neîncrezător de ambiția unui tînăr inginer ce avea îndrăzneala să creadă că poate să cuantifice un proces tehnologic destul de complicat. Culmea e că l-a cuantificat, e drept fără folos imediat, calculatorul electronic nu și-a intrat încă acolo în drepturi depline. Dar l-a cuantificat. Bine ? Rău ? Deocamdată au rămas nelezate și neîncrederea directorului, și curajul tînărului. (Și.

(continuare în pag. IV)

Dumitru TEODORESCU

VIAȚĂ ȘI LITERATURĂ

Nevasta lui Uccello

În limbi, formulări și sub semnături diferite, am întîlnit, din ce în ce mai des, îndemnul : „Trebuie să ne grăbim. Nu ne-a rămas mult pînă la sfîrșitul acestui secol". E greu de spus dacă asemenea propoziții exprimă întotdeauna un sentiment autentic de neliniște sau numai o afectare a unor inși fără pic de metafizică. Raportat la literatură, „trebuie să ne grăbim" înseamnă „trebuie să spunem totul", deși nu puțini autori preferă să dea îndemnului un alt înțeles, acela că „trebuie să publicăm mult". În această accepțiune, milenarismul pierde orice gravitate și mister. Din apel la emulație spirituală între cei datori să raporteze despre evenimentele timpului nostru, devine, neașteptat, prin degradarea sensului, o justificare pentru grafomani.

Graba de a publica nu mai e azi caracteristică doar tinereții. Care sînt cauzele acestui fenomen ? Prima e dorința de situare și menținere în prim-planul „vieții literare". Un autor vîrstnic, deprins cu sporturile și rumoarea publicității, pe care îl credeam săltat deasupra oricărei preocupări relative la notorietate, mi-a mărturisit ce suferințe atroce îi provoacă faptul de a nu mai păstra ritmul publi-

(continuare în pag. IV)

Constantin CĂLIN

A PRIVI

O SCRISOARE

Petrecusem, de-acum, minute în șir în fața paginii albe și nici un gînd mai acătării nu se ivea în acest orizont imaculat al ei. Riscam, deci, să mă întorc „acasă" ca acel nenorocos vînător care face deliciul tuturor literaturilor lumii, în ipostazele cele mai bizare. Resemnat, răsfoiam o corespondență aproape uitată, cînd am dat de scrisoarea profesorului inginer Eusebiu Fochi, din Iași, trimisă mie în 7 februarie. Un scris reamintind caligrafii coborîte dintr-o peniță de aur, o anume „compoziție" a paginii mi-au atras mai mult decît privirea. Am căutat fraza acea esențială, a cărei existență o bănuiam, și-am găsit-o fără prea mare dificultate. „Toată problema pe care v-o prezint — zicea interlocutorul meu nevăzut — se referă la prof. dr. docent Emilian Țopa, fiu al Țării de Sus, și argumentul aduce în prim plan aniversarea venerabilei sale vîrste de 85 ani, în acest an (n. la 9.II.1900.)

Reputatul botanist s-a făcut cunoscut îndeosebi prin organizarea unor prestigioase grădini botanice... Și (cum e de așteptat, firesc) prof. E. Țopa vine cu cei 85 de ani acasă ! Merită să vină acasă, prin condeiul dumneavoastră". Cum de uitasem de această scrisoare ? Și cum de nu mi-am adus aminte atunci, la prima lectură, de o zi petrecută cu ani în urmă Însoțeam un grup de oameni de știință, invitați ai Sucevei, prin rezervațiile floristice din Bucovina. Era prin iunie ca acum Acolo, printre florile de la Ponoare, l-am cunoscut pe profesorul Emilian Țopa. Era literalmente asaltat de colegii mai tineri. O pasiune domolită în voce, sclipirea din ochii săi cînd își înfățișa argumentele, privirea trecută ca un vînt cald peste iarba care urca dealurile, iată ce reține astăzi memoria. Și seara o discuție lungă cu inginerul Taras Seghedin, de la noi, care încerca să mă inițieze pe mine, un profan, în opera foarte importantă a acestui învățat român. Nu știu cît de convingătoare este urarea de putere și zile bune pe care i-o facem noi, cei din Suceava, Profesorului, prin aceste rînduri tîrzii, dar ea este, înainte de orice, o veste pe care i-o trimitem de Acasă ! Și eu unul nu cunosc alt cuvînt care să se asemuie mai mult unui cîmp înflorit.

Marcel MUREȘEANU

Cronica literară

TRAIAN FILIP:

Subconştientul Veneţiei*)

În condiţiile acalmiei pe care o cunoaşte în ultimele luni (cel puţin de la începutul acestui an) producţia noastră editorială de roman, nedumereşte faptul că ultima carte a lui Traian Filip a scăpat aproape cu totul atenţiei criticii. Chiar şi fără a angaja nivelul său valoric, **Subconştientul Veneţiei** nu este, în contextul actual al romanului nostru, o scriere care să fie trecută cu vederea; fireşte, cu condiţia de a nu porni de la premisa că o literatură se constituie numai din capodopere. Spunînd aceasta, nu vrem să contestăm calităţile estetice ale cărţii, ci doar să subliniem că ea merită să fie discutată şi pentru alte virtuţi ale ei.

Să începem prin a spune că este una dintre puţinele încercări ale romancierilor noştri de a ieşi din perimetrul problematicii strict româneşti şi de a se angaja în subiecte şi teme de interes mai cuprinzător. Fără să fie, desigur, obligatorie, o astfel de participare la dezbateri în agora lumii ni se pare a fi una dintre deschiderile peremptorii ale scriitorului român de azi. O dovedesc, bunăoară, **Maitreyi** a lui Mircea Eliade sau **Racul** lui Al. Ivasiuc. Dacă primul conectează un român la o spiritualitate tranşant deosebită de cea a noastră, al doilea atacă frontal o temă politică esenţială pentru umanitatea contemporană. Traian Filip se înscrie într-o altă arie, cea a artei; mai exact, a relaţiilor dintre valorile perene ale culturii şi lumea contemporană.

Se pare că scriitorul român are o predilecţie pentru peisajul şi destinul Veneţiei. Cu aproape un secol şi jumătate în urmă, Vasile Alecsandri, plutind în gondolă, pierdut în „vecinică iubire", găsea resurse pentru a reţine „tainica-armonie" care emana „din turnuri, din palaturi ce triste zac pe maluri" într-un oraş în declin (Veneţia) şi timp pentru a i se adresa astfel: „Ridică vălul negru ce-acopere-a ta faţă / Veneţio cernită, Veneţio măreaţă!" (**O seară la Lido**). Cetatea dogilor este pentru el un fundal sumbru care pune în valoare „tainica uimire" a iubirii lui împlinite. În **Act veneţian**, Camil Petrescu plasează drama lui Pietro Gralla în perioada cînd puterea acestei republici medievale începuse să decadă. Un îndelung amurg al gloriei începe pentru Veneţia; Pietro pare a fi (în literatură) unul dintre primii veneţieni care părăsesc oraşul ce acumulase uriaşe tezaure de bogăţie şi de artă. Veneţia secolului al XIX-lea din **Săptămîna nebunilor** lui Eugen Barbu este „oraşul mirific" care „aşteaptă un semn ca să fie distrus", al cărui destin este „să dispară în fundul secret al lagunei înghiţită de o moarte lentă, şireată, păstrînd totul pentru a fi reinventat vreodată pentru alte personaje şi pentru alt timp..."; decor adecvat eroziunii interioare inexorabile a lui Hrisant Hrisoscelu, placat de pasiunea fatală pentru Herula Vimercatti — ipostază malefică a etern-femininului, ca şi Alta din **Act veneţian** şi, într-o oarecare măsură, asemănătoare Claudiei Trevisan din **Subconştientul Veneţiei**. În cartea lui Traian Filip oraşul continuă să se degradeze şi în plin deceniu al optulea din veacul nostru, încît se pare însă că agonia e starea lui perpetuă. Cel mai lucid şi mai practic dintre veneţienii romanului, financiarul Francesco Buccarelli, nu acreditează alarma mondială asupra destinului oraşului: „...îl văd de-a lungul întregului ev mediu şi-l văd şi mîine, strălucind şi decăzînd succesiv, pentru că nu cred în dispariţia acestui miracol şi nu mă las luat de valul celor ce prezic de cel puţin o sută de ani moartea Veneţiei... A trăi în Veneţia înseamnă a crede în valorile eterne şi, implicit, în eternitate". Cînd vin, în fond, de la un romancier care şi-a petrecut şase ani în atmosfera lagunei, o asemenea părere nu poate fi întru totul contestată. Şi chiar dacă romanul se încheie cu imaginea unui apocalips al Veneţiei — inundaţiile — aceasta nu face decît să-i confirme rezistenţa la puterea de eroziune a timpului. Din punctul de vedere al autorului, eternitatea Veneţiei nu pare a avea o semnificaţie strict materială; chiar dispărută sub oglinda lagunei, va rămîne prin semnificaţia ei spirituală; precum biblioteca din Alexandria sau capodoperele pierdute ale antichităţii; creatorii faimei ei nu sînt dogii, ci artiştii „deveniţi stăpîni ai Veneţiei şi investiţi cu o autoritate sacră în posteritate".

Intenţia de a reţine imaginea de azi a oraşului justifică, în parte, amplele panouri descriptive care intersectează materia epică a romanului. Ele au două calităţi principale. Pe de o parte, în pofida unei oarecari aglomerări de date, a unui exces de amănunte topografice, au expresivitate plastică şi de atmosferă; scriitorul evită lirismul uimit, exultant sau compătimitor, dovedeşte nu doar familiarizarea cu acest spaţiu, ci şi capacitate exersată de receptare a substanţei lui. Uneori priveliştea comunică discret luminozitatea calmă a unei **veduta** de Canaletto sau Guardi. Descrierile de opere picturale şi arhitecturale din fondul de aur al Veneţiei nu sînt făcute cu ochiul excursionistului grăbit ori încă nedezmeticit după şocul primului contact şi nici după reproduceri, ci cu autoritatea celui care le-a contemplat îndelung, în linişte şi repetat, capabil să se distanţeze şi să reţină esenţialul. A doua calitate a descripţiilor este capacitatea de a comunica efectiv cu substanţa epică a romanului. Veneţia în care aproape nimic nu s-a schimbat de sute de ani, în care civilizaţia modernă nu a reuşit să se grefeze şi cu atît mai puţin să copleşească vestigiile trecutului, Veneţia supusă unei delabrări lente şi sigure, dar pitoreşti, nu constituie un decor neutru şi cu atît mai puţin un fundal de contrast pentru locuitorii ei agitaţi din zilele noastre. Indiferent de condiţia lor socială, de la umilul dar atotştiutorul **facchino**, la Francesco Buccarelli — il Capo —, indiferent de ocupaţie sau de vîrstă, de la octogenarul sculptor Contarini, la cvadragenarul Umberto şi la fiica acestuia, Patrizia, ori la tînăra Claudia, toţi poartă, mutatis mutandis, pecetea acestui uriaş tezaur de frumuseţe al umanităţii. Ceea ce înseamnă că Veneţia este vie, e un spaţiu activ; mai mult decît atît, această putere formativă presupune perpetuarea acelei spiritualităţi care, în secole, a generat capodopere. Subconştientul Veneţiei este, în fond, vocaţia ei creatoare nealterată de timp.

Pătrundem cu această observaţie într-un al doilea nivel al romanului, cel care angajează viaţa artistică a Veneţiei de azi. Traian Filip ne introduce, fără ostentaţie, în mediile artistice ale oraşului care nu a încetat să fie o prezenţă de autoritate în lumea artei. Fireşte, ceea ce se creează acum este altceva, dar, dincolo de cele mai ferme diferenţieri, autorul ne sugerează că există o linie de continuitate care leagă pe bătrînul sculptor Contarini, de puternicul pictor Pasquale şi prietenul său, fotograful de artă incapabil de compromisuri Umberto şi de mai tînăra, încă neindividualizata, Claudia. Spaţiul nu ne îngăduie să intrăm într-o analiză mai amănunţită, dar ceea ce-i uneşte este frumuseţea liberă de determinările imediate, aspiraţia de a realiza opere capabile să-l elibereze pe om de presiunea necruţătoare a contingentului. Dar oare a spune că urmăresc să creeze frumosul nu este suficient? Lumea contemporană, cu violenţele şi contrastele ei, cu impasurile şi fracturile ei îşi găseşte loc în creaţia lor. Ei nu fug de realitate (de aceea unul dintre protagonişti este artist-fotograf) ci şi-o asumă transfigurînd-o.

Autorul pare a sugera cu discreţie că nici pentru maeştrii de acum cîteva sute de ani lumea nu era mai puţin dură şi complicată. La urma urmelor, violenţele societăţii contemporane a peninsulei nu depăşesc masacrele evului mediu, timp în care Tiepolo picta **Venezia che riceve da Nettuno i doni del mare**, sau Tintoretto **Mercur şi Graţiile**. Încrederea în puterea artei, pledoaria pentru permanenţa şi puterea ei găsesc în Traian Filip un susţinător subtil care nu-i trădează condiţia de scriitor, nu recurge la pledoarii, nu devine patetic, nu-şi compune atitudini profesorale. E o dovadă că stăpîneşte deplin tehnica modernă a romanului.

La al treilea nivel al cărţii găsim o poveste de dragoste, modernă în substanţa ei (dacă se poate vorbi de aşa ceva în materie de iubire), deloc edulcorată, deşi formula ei putea duce la asemenea tentaţie. De altfel, e şi firesc ca autorul să conducă fără greşeală un astfel de conflict, dată fiind predilecţia lui, prezentă şi în romanele anterioare, pentru studiul psihologic al iubirii. Un merit în plus: şi acest nivel comunică nefortat cu celelalte două. Prin interferenţa de planuri descriptive, epice şi analitice, romanul, de altfel amplu şi compact pe dinlăuntru, nu trenează decît în rare cazuri. Din galeria de personaje femei ale romanelor lui Traian Filip, pictoriţa Claudia Trevisan este, credem, cea mai realizată proiecţie a aşa-zisului etern-feminin. „Ciudăţeniile" ei nu o fac mai puţin verosimilă; autorul ştie să echilibreze efectele prea şocante. Acelaşi simţ al echilibrului funcţionează şi cînd e vorba de cuplu, nu este dezavantajat unul dintre termeni în favoarea celuilalt. În tot cazul o idee pe care, cu aceeaşi discreţie o comunică autorul ca şi în cazul altor linii de forţă ale romanului, este că arta e, într-un fel sau altul, determinată şi de iubire. Bătrîn şi izolat, sculptorul Contadini se năruie. Lipsit de impulsul iubirii, talentatul Pasquale stagnează. Dar Claudia, polarizînd deliberat pasiunile cele mai diverse se descoperă ca artistă. La rîndul lui, Umberto scoate din suferinţa sa cel mai frumos album. Sentimentalism? Credem că nu; autorul argumentează psihologic suficient pentru a nu cădea în păcatul melodramei. Şi, mai ales, intuieşte exact momentul în care trebuie să desfacă grupul, să-l lanseze pe alte orbite.

Subconştientul Veneţiei este un roman construit; realitatea este trecută prin mai multe filtre ale scriitorului şi reordonată după criterii estetice. Pînă la un punct, el are o alură demonstrativă. Nu este un păcat. Ca pretutindeni în artă, modernitatea nu cunoaşte o singură soluţie.

Mihail IORDACHE

Traian Filip, **Subconştientul Veneţiei**, Bucureşti, Ed. Cartea Românească, 1984.

CORNELIA MARIA SAVU

Ieşirea la peisaj

Aceste poezii se dedică oraşului Vatra Dornei.

Pui mîna dreaptă-n foc

Pui mîna dreaptă-n foc
pentru ceilalţi
nicicînd pentru tine
şi arde cît o grămăjoară
albastră de mentă
vin anii negri creierul
un arbore bonsai într-un
ghiveci
adoarme sub perdele
vopsite strîmb la bîlci
culturile scot ţipete isterizate
la ora ceaiului tragi ghimpele
din carne
o picătură de sînge cutremură
pădurea de simţuri dolofane
din rană-asculţi cum creşte
croncănitul materiei în timp

Camuflaj

o fereastră în
noapte poemul acesta
lumina stinsă
/negru pe negru/
pătrunjelul sălbatic
ocolit de misterii
în lădiţa de lemn
ţigara stinsă
muzica degenerînd
în mici cristale cenuşii
pe banda magnetofonului
ţigara stinsă tu
în balansoar cu
ciudata felie de sticlă
în faţa respiraţiei
/negru pe negru/
afară cîinii giorsăie resturi
cîte-un chibrit mîngîie
rama acestei ferestre
/negru pe negru/
tu în balansoar
destinsă apoi încordată
simţi gheţarul care-ţi
alunecă încet pe şira spinării
atentă să faci
încă o dată la
timp
jocul acela
să
aprinzi ful-ge-ră-tor
toate luminile

Scenă de gen

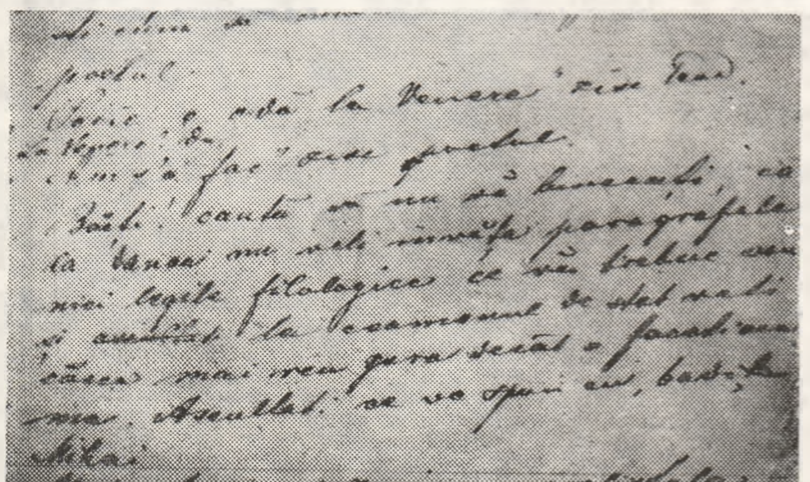
cum te privesc
aşezată pe bancă
pantoful de casă liliachiu
mi-a căzut din picior
şi aerul umed linge cu
bot de viţel călcîiul meu
roz mic-burghez —
sînt toată un exerciţiu de
stil al înserării pe cînd tu
în pantaloni cu etichetă cămaşă
vînăt heraldică strîngi în mînă
securea un fulger răsucit în fruntea
zodiilor
aştept sacrificiul pe masa pătrată
din asfalt
lama nopţii se-nfige scrişnind
în pămîntul de flori dintre blocuri
şi tu surîzi pe coperta
unei reviste
ridici braţul cu
un gest superb
tai
vrejurile
uscate
de
lobodă

Hrană funerară

pictorului Horia Bernea

dimineaţă de aburi ca un
prapor de miel uriaş
atîrnat în adîncul cerului
în cîrlige de fier
înfig cîte-o lumînare aprinsă
în fiecare cuvînt
să vadă drumul înapoi
spre gurile sălbăticite
ale morţilor
mîinile mele prind împreună
cu alte mîini din cenuşă
fierbinte masa de lemn
ca pe valuri o ridică
uşor o coboară
sticla stîngace plină cu mied
coliva pomul cu bomboane
albastre înşirate pe aţă
şi merele roşii în ramuri
toate tresar dintr-o dată
pătrunse de laser
şi iată lumînarea aprinsă
înfiptă-ntre umerii mei aplecaţi
fumegă palid acum pentru
ultima oară
oh cum mă-nghite
cumplit gura aceea
oh gura căreia îi sînt
hrană funerară

PERMANENŢE

Fragment inedit din „Amintiri despre Eminescu" de T. V. Ştefanelli

La Viena, chiar de la începutul anului universitar 1869—1870, T. V. Ştefanelli a deschis un jurnal cu însemnări, „Ziarul meu 1869", care a fost folosit pentru publicarea, în anul 1914, a lucrării „Amintiri despre Eminescu".

Redăm mai jos un fragment dintr-un manuscris al lui T. V. Ştefanelli în care se descriu amănunţit împrejurările inspiraţiei lui M. Eminescu privind „VENERE ŞI MADONĂ"[1].

Comparînd fragmentul de manuscris original, aflat în posesia noastră, cu ediţia din 1914, se remarcă faptul că în primul caz autorul a folosit poreclele colegilor, de multe ori prescurtate.

Atît în această ediţie cît şi în cea îngrijită de Constantin Mohanu, în 1983, acest fragment lipseşte. În capitolul „O glumă a lui Eminescu", unde ar trebui să urmeze acest fragment este lăsat loc liber.

Iată fragmentul:

„Soarele era pe la apus, şi razele sale atingeau numai acoperişurile caselor, iar strada întreagă se afla în umbră. Tinerii se puseră la fereastră şi suflau nori de fum din ţigările lor, privind la un biet vienez care învîrtea un laierk[2]. pe stradă executînd valsul Dunării de Strauss. Într-un moment dat trotuarul era plin de copii cari jucau, săreau şi se învîrteau după tonurile muzicii iar bătrînii îi priveau din ferestre pîn-ce încetă muzica.

Vienezul muzicant îşi ridică pălăria din cap şi mergînd de la fereastră strîngea parálele ce le aruncau locuitorii stradei în pălărie. Şi tinerii noştri făcură o colectă şi învelindu-le într-o hîrtie le aruncară în jos.

În momentul acela iată că se deschide fereasta de vis-a-vis, şi earăşi apare chipul cel îngeresc al blondinei. Dînd perdelele într-o parte îşi scoase capul din fereastă şi aruncă şi ea o hîrtiuţă cu parale în jos.

„Mulţumesc D.ră! mulţumesc!" strigă muzicantul în sus salutînd de mai multe [ori] cu pălăria. Ea era acuma gătită cu un gust rafinat. Straiul negru ce o îmbrăca atît de bine şi-i arăta atît de bine mlădioasa talie şi perfecţiunea bustului, ridica frăgezimea feţii şi a mîinilor, şi frumuseţea părului blond auriu, care atîrna în bucle naturale pe spate, ţinut numai de [o] simplă cordeluţă albastră, care se sfîrşea într-un fang[3], deasupra capului.

Toţi tinerii împlură ferestele şi o priveau plini de uimire, ear ea văzîndu-se iarăşi fixată (?) de atîţia ochi părăsi fereastra şi nu se mai arătă.

„Cine-i copila aceea" întrebară colegii pe Vasilescu şi Teod.

„De unde s-o ştim dacă locuim abia de patru ore aici" răspunseră aceştia.

„Minune de frumoasă" zise Ciufu, „iar Vasilescu şi Teod. partea cea bună şi-au ales care nu se va lua de dînşii!"

„Ai dreptate, este minunată, şi dacă aş şti cum să chiamă i-aş face o odă" zise poetul.

„Scrie o odă la Venere" zise Teod.

„La Venere? Da. Am s-o fac" zise poetul.

„Băieţi! Caută să nu vă lunecaţi că la dînsa nu veţi învăţa paragrafele nici legile filologice ce va trebui vouă şi la examenul de stat veţi căsca mai rău gura decît o faceţi acum. Ascultaţi ce vă spun eu, bădiţa Mihai!".

„Aha! iată şi o cazanie; moralistule se vede că este în tine o bucăţică de popă. Moralizezi pentru că pentru tine „sind die Trauben zu sauer"[4], zise Vodă.

„N-are pricină" zise Mihai; „vom vedea cine are dreptate".

„Să lăsăm cearta de-o parte; eată c-a înserat; unde mergem acum?" întrebă Negru[5] care nu se deslipise pînă acuma de la fereastă şi-şi plimbase mîna sa albă prin părul său lung şi negru ca corbul.

„La Tata WIHL!" la tata Wihl răspunseră toţi şi luîndu-şi palariele se îndreptară la restauraţia lui Wihl din strada Marocanilor, unde erau toţi abonaţi".

N. I. MANOLIU

---

[1] Publicată în „Convorbiri literare", 15 aprilie 1870. Iniţial a fost intitulată „La Venere" (n.n.).

[2] Corect: leierkasten = flaşnetă. Autorul nota prescurtat şi unele substantive. Aceasta se datoreşte faptului notării rapide, căci T. V. Ştefanelli cunoştea perfect limba germană.

[3] Corect: Fanggarn = nod, laţ.

[4] Strugurii sînt prea acri.

[5] Iată şi deslegarea poreclelor: Vasilescu = Vasile Bumbac, Teod. = T. V. Ştefanelli, Ciufu — I. Luţia, Mihai (Minunescu) = M. Eminescu, Vodă = Pamfil Dan şi Negru = Iancu Cocinschi.

[6] Restaurant cu abonamente şi cu vînzare acasă.

MASCA ȘI UMBRA (I)

În ultimii săi ani (patru, cinci ? mai mulți ?) și îndeosebi după pensionarea nedorită, vechea sa obsesie începuse să dea tot mai mult semne de oboseală. Nu mai era nimic de adăugat, scăzuse apetitul pentru nuanțe, pentru fabulație gratuită — adesea atroce —, pentru bravadă ; se obișnuise și cu ironiile prietenilor care, la rîndul lor, se instalaseră atît de bine în rol încît i-o luau înainte și spuneau ei replica favorită.

Totuși, un bărbat sub 60 de ani poate lua încă viața în piept fără să se încovoaie, chiar dacă inima dă unele semne de alarmă. Cu o ereditate țărănească curată, de om născut și trăit sub pădure, el își păstra statura masivă de țapinar pe care n-o menajase nici o clipă. E drept că, miop din copilărie, vederea i se șubrezise, un ochi fiind pierdut și puterea celuilalt mult diminuată, iar comparația cu Borges, departe de a-l flata, îl făcea să zîmbească sceptic : ce era valabil pentru marele orb argentinian nu părea să se potrivească deloc „cazului" său...

Cum un scriitor nu iese la pensie niciodată, ar fi putut să fie totuși o epocă fericită, productivă, chiar și în ciuda atîtor beteșuguri. Niciodată nu fusese un singuratic și, în privința asta, pensionarea nu-l schimbase. Cu un mers șovăitor, din care cauză îi plăcea să se sprijine de brațul cuiva, îmbrăcat în gri, cu ochelarii sticlind de departe, și salutînd distrat fără să distingă prea bine pe cine anume, adoptase ritualul plimbărilor zilnice pe traseul redacție-librărie-cofetărie, adică exact locurile unde putea să-și întîlnească cunoștințele, micile „plăci turnante", ale vieții intelectuale într-un oraș de provincie. Scrisul în liniște, o plimbare și o șuetă cu cîțiva buni prieteni — ce să ceri mai mult de la viață ? Atît cît încă poți trage la jug, bineînțeles. Or, el putea. Sau, mai bine zis, ar fi putut.

Rareori preocuparea interioară a cuiva devine atît de vizibilă, chiar stridentă, parcă obligîndu-te să o remarci. La „Bădia", cum i se spunea, Bădia George Sidorovici, era gîndul sfîrșitului și care, treptat, ca dintr-un fel de joacă — destul de sîcîitoare și enervantă pentru cei din preajmă — devenise o necesitate absorbantă și exclusivistă. Trecuse destul de cînd el trăia aproape cu toată ființa **în** și **prin** această obsesie, tîrînd-o după sine ca pe un al doilea corp și uneori lăsa să se înțeleagă că gestația — căci de o lungă și anevoioasă „sarcină" părea a fi vorba — se apropie de final, pentru orice scriitor asta însemnînd așezarea la masa de scris. Trebuia să se elibereze, nu exista altă soluție decît scrisul. Ar fi însă prea multe de spus aici... De pildă, care era substanța reală, nu cea afișată, a acestei obsesii. Cît de autentică sau cît de „artistă", adică inventată, trucată. Ce explică ea și dacă explică ceva. Fapt e că în boală, cu toată oroarea sa de extravaganțe, Sidorovici se simțea bine, la adăpost, investise în ea o energie exorbitantă. Destul de tîrziu am înțeles resorturile intime, profunde ale acestei **măști**, arborate nu fără o anume sfidare și care, pînă la urmă, era și fusese mereu o stranie voință de alteritate...

Trebuie ca unul dintre prietenii noștri apropiați să dispară pentru a descoperi cît de puține știm despre el. Fiind vorba de un scriitor, se adaugă și faptul că i-am citit cărțile — dar nici asta nu e de mare folos... Îmi vine să zic : vedem ceea ce vrem să vedem și nicidecum ce este. Omul însuși, ființa sa mereu în mișcare, contradictorie, obstrucționa parcă deliberat orice tentativă de comprehensiune. Important e însă și dacă el însuși, scriitorul, s-a înțeles și cît de lucid, de exact a exprimat asta. Relectura cărților sale, întreprinsă recent și cu atenție, nu oferă o satisfacție prea mare în această privință. De asemenea, mă îndoiesc că istoria literară va descifra ceea ce, trebuie spus totuși, George Sidorovici n-a îndrăznit sau pur și simplu n-a vrut să lămurească pînă la capăt, din timiditate, probabil, din scrupul, din inerție, poate din nepăsare, din oboseală... Singurul fapt cert, cel puțin pentru mine, e că nu neputința artistică a fost cauza.

Explicarea omului — implicit, a operei — merită aici o clipă de zăbavă ; a „personajului", vreau să zic, construit cu o tenacitate aproape narcisistă, a totuși necunoscutului G.S. despre care nu-mi fac iluzii că se știu prea multe.

Născut în 1920, Sidorovici face parte din aceeași generație cu Marin Preda și, oricît ar speria comparația, destinul lor are numeroase și semnificative puncte comune. Și unul și celălalt sînt fii de țărani, și subliniez : mijlocași. Ceea ce pentru Goga, două generații înainte, era plecarea din sat, „de lîngă voi", dramă tînguitoare a alienării, sau, în cazuri mai rare, sacrificiu în numele unui vis mesianic, devine pentru cei născuți puțin după Unire, însuși Preda a descris fenomenul, problemă socio-economică, gospodărească. Las detaliile la o parte. Nu universitatea, așadar, prea costisitoare, nici studii în străinătate, care corespund unui alt **standing** și unei alte mentalități. Pentru acești fii de țărani cu dare de mînă, deștepți și ambițioși, școala normală și cariera de dascăl (care va reveni în sat, dar „domn", cu salariu) se înscriu dintr-o aspirație legitimă, suficientă ca aventură de existență, pozitivă în sensul evaluării pragmatice. La începutul de drum aproape identic, bucovineanul din Frasin, cu unele rubedenii suspuse, va ignora însă peripețiile și dificultățile congenerului din Teleorman, e de văzut aici, în transparență, nu doar deosebirea temperamentală dar și cea a atitudinii față de școală, Sidorovici fiind beneficiarul tradițiilor fostei provincii imperiale — unde pentru români cartea, școlirea erau o obligație de la sine înțeleasă —, dar și, apoi, fără să intre nici o clipă în conflict cu autoritatea paternă. Cei doi normaliști au totuși comune nu numai miopia și aspirațiile literare (la care aș adăuga și ulterioara formație autodidactă), ei și debutează concomitent : Preda în 1942, Sidorovici un an mai tîrziu, în revista cernăuțeană **Bucovina literară** și amîndoi cu proză scurtă. E, desigur, de prisos să mai spun că ambele schițe au drept cadru satul și personaj un țăran. (Întîmplarea face să fi citit demult acest text de debut — un flăcău își ucide fratele ca să-i ia pămîntul — pe care Sidorovici însuși nu l-a menționat niciodată ; titlul este **Fiii**, dar mă bazez aici strict pe memorie).

Deosebirea biografică majoră și hotărîtoare apare în aceeași epocă. Unul pornește să cucerească Bucureștii, centrul vieții intelectuale și artistice românești, își asumă destinul fără nici un rabat de orgoliu — și reușește ! ; celălalt „fuge" în lipsita de riscuri provincie, devine dascăl, chiar dacă pentru puțin, apoi ziarist, bibliotecar, iarăși ziarist și — pînă la moarte — pensionar (de boală), refuzînd, de pildă, chiar și „aventura" minimă a mutării la Iași, unde la un moment dat i s-a oferit un post confortabil într-o redacție. Modestie — desigur, exagerată —, refuz obstinat al schimbării, de orice natură, altfel zis evitarea luptei deschise, a înfruntării, la care se adaugă cultul respectuos al convențiilor : literare, sociale etc., zăbava „molcomă" tipic bucovineană ca soluție în fața obstacolelor, totdeauna păguboasă, lirism și inaptitudine pentru roman. Destinul îi caută ca să-i lovească necrutător tocmai pe cei mai vulnerabili — nici în această privință Sidorovici n-a schițat nici o împotrivire, s-a supus regulii.

Mai există un punct unde, deși net distincte, cele două biografii vin semnificativ în atingere. Ce s-a uitat ca și definitiv e că în anii '50 Sidorovici a cunoscut o fulgurantă notorietate. Atunci a fost cînd a publicat el o suită de reportaje în ziarele centrale, dar și povestiri, din care cel puțin una, după cîte știu, **Păpușoii**, retipărită în colecția „Albina", de foarte mare tiraj. Important mai cu seamă e și faptul că, imediat după **Ana Roșculeț** (1949), și într-o solidaritate deplină de viziune, îi apare unicul său roman, **Luceferii de sub grindă** (1950).

Ambele cărți merită citite cu atenție și astăzi. Scrise cu un cert talent literar, judecate strict din această perspectivă (portret, analiză, descriere, dialog etc.), ele produc o satisfacție comparabilă fără nici o exagerare cu multe dintre romanele actuale de succes. Semnificația lor e însă cea de document și constă tocmai în falsitatea flagrantă, substanțială de viziune, pe cît de sinceră, pe atît de dramatică.

De aici înainte, adică o dată cu **Desfășurarea** (1952) și mai ales cu **Moromeții**, Preda se detașează nu numai de Sidorovici ci de întreaga sa generație, dînd cărții ratate valoare de accident printr-o incomparabilă forță a talentului. Deși mai anevoios, George Sidorovici va recupera el însuși partea viabilă a operei sale, atîta cîtă e, fiind scrisă după 1965. Las alte amănunte și judecățile definitive pe seama criticii literare. Interesul particular al acestei personalități ciudate e de căutat însă altundeva.

În contextul uneia dintre cele mai convulsionate generații literare de la noi, „generația Preda", George Sidorovici s-a impus prin excelență ca reprezentant al provinciei, aș spune chiar ca un fel de erou al ei, în condițiile istorice de după ultimul război. E de văzut în biografia sa, din care nu lipsește accidentul tragic, fisura, întreruperea (imediat după 1956), o particulară soluție de existență, cea constant și cuminte defensivă — corespunzîndu-i în scris opțiunea pentru proza fantastică. Dar, tot el e și cel care, azi, ne obligă la o redefinire a aceleiași provincii. Aceasta nu mai e cîtuși de puțin banalizatul loc sadovenian „unde nu se întîmplă nimic", după cum și condiția scriitorului „din provincie" a căpătat un alt conținut ; această „condiție" o ilustrează plenar George Sidorovici, cu toate servituțile, sau, cu un termen balzacian, cu toate „mizeriile" ei — dar și cu o anume măreție, cu o anume grandoare tragică...

(va urma)

Radu MAREȘ

DICȚIONAR XVIII

42. GAFIȚA, MIHAI (21. V. 1923, Baia — Suceava — 4.III.1977, București), poet, eseist, critic literar. În 1941 absolvă liceul la Fălticeni, iar în 1946 Facultatea de Litere și Filozofie din București, unde se stabilește. A lucrat ca profesor, redactor la „Universul copiilor", „Viața românească", „Gazeta literară", ca redactor șef la Editura Pentru Literatură apoi la Editura „Cartea Românească". Debutează în 1936 cu versuri în „Universul copiilor". Ulterior avea să se îndepărteze de propria creație literară, pentru a se apropia de literatură, de fenomenul cultural în general cu mijloacele exegezei. Cultura temeinică, sensibilitatea, o intuiție acută a valorilor afirmă o veritabilă personalitate a culturii contemporane. Două opere monografice **„Cezar Petrescu"** (1963) și **Duiliu Zamfirescu** (1969) sînt modele de complexitate a exegezei critice. Criticul abordează opera literară din toate perspectivele posibile, în interpretarea sensurilor și a valorilor fiind implicate elementele biografice și temperamentale ale autorului. Analiza întreprinsă de Mihai Gafița este exhaustivă. Volumul de studii literare, **Fața ascunsă a lunii** (1974) propune interesante posibilități de interpretare a operelor aparținînd în special lui Eminescu, Maiorescu, Caragiale.

Ultimul volum, scris înaintea dispariției premature, **Flautul lui Marsias**, este o culegere de articole („schițe literare") în care forța analitică, marea capacitate de sintetizare, intuiția speculativă, ineditul deducțiilor se aplică strălucit asupra creației literare, dar mai ales asupra unor teritorii mai puțin frecventate, precum cele ale raporturilor dintre autor-cititor : autor-editor ; autor-critic ; autor-societate ; societate-operă. Articolele se impun prin ineditul demonstrației, Mihai Gafița fiind mereu pregătit de a aduce argumente și interpretări noi unor probleme considerate ca epuizate și încîntînd de fiecare dată prin frumusețea, eleganța și echilibrul discursului.

Referințe în volume (selectiv) : Popa, Marian — **Dicționar de literatură română contemporană**, Editura Albatros, 1977 ; Ștefănescu, Al. — **Preludiu**, Editura Cartea Românească, 1977 ; Ungheanu, Mihai — **Lecturi și rocade**, Editura Cartea Românească, 1978 ; Grigurcu, Gheorghe — **Critici români de azi**, Editura Cartea Românească, 1981.

43. **GANE, IENACHE** (ENACACHI, (30.XI.1978, Ciumulești — Suceava — 16.II.1842, Botoșani), poet. Născut dintr-o familie de boieri cu adînci rădăcini în istoria Moldovei, înrudit cu poetul C. Stamati și cu C. Negruzzi, spătarul Gane anunță deschiderea marii boierimi moldovenești spre actul de cultură, dar și începuturile literaturii românești moderne. Poemul alegoric în versuri **Călătoria lui Cupidon la pustiu**, publicat în 1850 și înfățișînd prozaic o temă mitică atestă mai mult ambiția scriitoricească și prea puțin talentul autorului. În ciuda unei povești banale, poemul propune cîteva teme și motive, specifice literaturii din secolul luminilor, precum reîntoarcerea la natură, „fortuna labilis", motivul turturelei, deșteptarea națională. **Călătoria la munte din 1833 a spătarului Gane**, publicată în 1909, este în fond un jurnal în versuri lipsite de strălucire și har, scris în urma peregrinărilor autorului pe valea Suhăi, a Sabasei și a Bistriței.

Referințe (selectiv) : Piru, Al. — **Istoria literaturii române de la origini pînă la 1830**, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977 ; **Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900**, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979.

44. GANE, NICOLAE (1.II.1838, Fălticeni — 16.IV.1916, Iași), prozator, poet, fiu al postelnicului Matei Gane și al Ruxandei Văsescu. Școala primară la Fălticeni, apoi liceul la un pensionat francez din Iași. Datorită deosebitelor calități retorice, face o strălucită carieră juridică și administrativă, fiind de cinci ori primar al Iașilor, deputat în Constituantă, ministru al domeniilor (cîteva săptămîni, în 1888).

Încă de prin 1865 ia contact cu societatea junimistă, de care ulterior se va lega atît de strîns, încît avea să devină unul dintre membrii de vază ai acesteia. În 1898 este ales președinte al Senatului, iar în 1908 membru al Academiei Române, în urma unui discurs despre Bogdan Petriceicu Hasdeu. A debutat la „Convorbiri literare". Ulterior colaborări la „Viața românească", „Făt-Frumos", „Flacăra", „Gazeta Transilvaniei", „Timpul" ș.a.

Poeziile publicate în reviste, precum și cele din volumul **Poesii**, (1873) sînt alcătuite din versuri lipsite în general de metaforă. Poetul încearcă să cînte (să plîngă) durerile amorului, fără profunzime, fără culoare, fără fior, deși la nivelul prozodiei se ghicește un bun versificator.

Partea rezistentă a operei lui Nicolae Gane o formează proza scurtă : povestirea, nuvela, schița. Deși în unele dintre scrierile sale pot fi identificate influențe sau paralelisme cu opere aparținînd lui Alecsandri, Negruzzi, Asachi sau Caragiale, **N. G.** reușește cel mai adesea să se desprindă de modele, oferind o operă care încîntă prin căldura, frumusețea limbajului și sinceritatea ideii. Sintetizînd, două ar fi coordonatele pe care poate fi analizată proza lui **N. G. : memorialistică** și **de inspirație mitico-folclorică**. Prima cuprinde evocări ale copilăriei și tinereții, precum și notații din diferitele călătorii ale scriitorului. **În vacanțe, Cum am început a scrie, O serbare școlară, Zile trăite, Impresiuni de călătorie** relevă un temperament echilibrat, structural clasic, cu propensiuni romantice și fine urme de malițiozitate.

Mult mai suculente, scrierile de inspirație mitico-folclorică constituie expresia plenară a talentului lui Nicolae Gane. Fie că evocă întîmplări cu haiduci, oameni de rînd sau boieri (**Șanta, Aliuță, Fluierul lui Ștefan, Stejarul din Borzești, Ion Urdilă**), fie că notează, fantazînd la rîndu-i, povești vînătorești (**Vînătoarea, Catrințaș, Boală cu leac**), autorul se înscrie, prin frumusețea discursului oral, în tradiția lui Neculce și Creangă, anunțîndu-l pe Sadoveanu.

În 1905 a terminat de tradus **Infernul** lui Dante, operă de lung și dificil travaliu, în care traducătorul s-a străduit să redea în limba română înțelesurile poemului, sacrificînd terținele originale.

Referințe (selectiv) : Ibrăileanu, Garabet — **Note și impresii**, Iași, 1920 ; Lovinescu, Eugen — **Critice, IV** (1925—1929) ; Călinescu, George — **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, Editura Minerva, 1982 ; Dan, Ilie — prefață la volumul **Comoara de pe Rarău**, Editura Minerva, 1971 ; **Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900**, Editura Academiei, 1979 ; Cazimir, Ștefan — prefața la ediția îngrijită de Ilie Dan, **Nicolae Gane — Scrieri**, Editura Minerva, 1979.

Octavian NESTOR

Cu Eminescu

De nu s-ar fi născut, de n-ar fi fost
Ne-ar fi lipsit un punct de sprijin,
Un domn ne-ar fi lipsit, mai mare peste domni,
Un timp mai pur decît diamantele cristale.

De n-ar fi fost, de nu s-ar fi născut
Ne-ar fi lipsit un spațiu intim și cucernic,
Ne-ar fi lipsit lumina blîndă din cuvînt.

Dar el veni din miază-noaptea țării
Coborîtor la vremea marilor ninsori,
Un Făt-Frumos visînd la neodihna mării,
Rătăcitor pe bolțile cu sori.

El a venit și ne-a-nrobit de-a pururi
Să tot ucenicim la slova lui
Cît vor mai fi Carpații munți și marea mare,
Cît vom fi vii și-apoi și mai tîrziu...

De n-ar fi fost, de nu ar fi venit
Dintr-un ținut de voievozi și tainice păduri de fagi
Străluminînd atît de orbitor
Peste întreaga sufletelor noastră galaxie
Sortiți eram să nu mai fim azi Dor.

George DAMIAN

DEBUT

Eu sînt poetul

Eu sînt poetul,
Eu sînt omul —
Cum tu tînjind spre ceruri senine
Te spargi în albastruri, iubito,
În mine,
Cum chipul tău alb de fecioară
Pierzîndu-și albeața
Își pierde în toamnă o vară...
Eu sînt poetul,
Eu sînt omul,
Iar de-s în propriu-mi vis tradus
Culeg o floare din cuvînt
Și-o fac grădină-n visul meu,
Grădină-n orișicare vis
Și-al vostru care-i mai presus !

Eu sînt poetul,
Eu sînt omul,
Născut să nu îmi fie teamă
În sufletu-mi să grămădesc
O limbă plină de mireasmă
Ce suflet cald este poetul,
Ce cald e sufletu-omenesc !

Constantin SAVA

DMETRO PAVLECIKO (U.R.S.S.)

Rubaiate

1

În cîteva milenii noi am învățat
Cum poate fi distrus pămîntul sau cruțat,
Dar nu putem în om ucide jalea
Ce l-a albit pe loc sau noaptea l-a-nhățat.

2

Cînd lumea, ca toți oamenii, voi părăsi
Mă tem de-abisu-n care nu m-oi regăsi.
Dar laud noaptea și cu ziua-ceea
În care, gîndule, lumina-ți vei găsi.

3

Un drum se pierde printre buruieni și flori
De oamenii îl ocolesc adeseori.
Rămîne viu doar drumul cel ce arde
Sub roțile de foc, din seară pînă-n zori.

4

Am auzit cum inima-mi țipa în piept :
Ca să ucizi pe un dușman căzut nu-i drept !
Iar mintea îmi șoptește întruna la ureche :
Să știi, dușmanu-i ca un șarpe de deștept !

LINA KOSTENKO (U.R.S.S.)

*
* *

Încă ieri am fost înaltă cît un turn.
Gata, gata — și era s-ating zenitul.
M-a cuprins un foc imens. M-am prăbușit.
Piatra ce-a rămas nu-i una cu granitul.

Și credința-i o ruină pe ruini !
Sub cenușa-i tristă zace drumul mare.
Și prietenii îngîndurați dispar.
Și cuvîntul semănat nu mai răsare.

O căsuță-n locu-acela-am înălțat.
Ceru-albastru îi va fi de-acuma scutul.
Cea mai mare-nțelepciune este ca-n
Viață totul să începem cu-nceputul !

În românește de
Ștefan TCACIUC

CADRAN

Despre librari

„...ceea ce mă neliniștește este dificultatea mereu crescînd a procurării cărților. Nu doar „marele public", ci și „profesioniștii", critici literari (ca N. Manolescu, C. Regman, Al. Paleologu, E. Simion) se plîng, în interviuri sau articole, că nu intră în posesia cărților dorite (și necesare)". O paranteză întîlnită nu demult în intervenția publicistului George Pruteanu la o anchetă a revistei **Cronica**. Și cum nu-i singurul semnal de acest fel, să încercăm în rîndurile care urmează să detaliem. Mai întîi e de remarcat o stare de fapt relevantă : se citește mult, există o manifestă sete de cunoaștere, o tot mai mare nevoie de lectură. Ceea ce nu trebuie decît să ne bucure. Cu alte cuvinte, putem vorbi de un climat cultural elevat, efect și al mutațiilor produse în structura preocupărilor socio-profesionale ale oamenilor.

Un aspect din multe altele se cere evidențiat : acela al relației cititor-librărie. Librăria, se știe, în accepția actuală nu mai reprezintă doar un magazin de desfacere a producției editoriale, ci mai degrabă un focalizator al informației, un punct de convergență spirituală și, de ce nu, un plăcut popas propice reflexiei, meditației. Cei mai mulți dintre cumpărătorii care o frecventează își au formate și formulate exigențele preferințele, motivațiile de lectură. Ceea ce se traduce printr-o indiscutabilă conectare la fluxul noutăților dintr-un domeniu ori altul.

Librarului, prin urmare, îi revin responsabilități deosebite. La Suceava se află, în acest sens, o frumoasă și modernă Casă a cărții. Între eleganța și funcționalitatea edificiului și modalitatea de servire și colaborare cu cititorii există posibilitatea unor diverse inițiative. Căci, „**O carte** — nota recent Octavian Paler — **trebuie totuși să aibă parte de onorurile librăriei, așa ar fi normal, să fie văzută, răsfoită, înainte de a dispărea în necunoscut. Ca să nu mai spun că în aceste condiții e foarte probabil ca o carte să nu fie cumpărată de cei care au cea mai mare nevoie de ea"**. De unde se poate deduce că și librarul, ca intermediar între autor și produsul muncii sale, e factorul unui climat cultural.

Ioanid DELEANU

Un dram de noroc

De voi mai fi, după ce nu voi mai fi,
Ochi aş vrea să fiu, pentru o fată nedăruită,
Stilp în locul celui căzut de la casa noastră
Şi luminare pe cartea de seară a ultimului schimnic,
Răsură aş vrea să fiu, lîngă glezna
Fetei care-a privit în taină tristeţea
Poetului Exilat şi, încet-încet, ucis de Caesar,
Şi mînă pentru cel ce şi-a pierdut-o cu rost
Şi-acasă-l tot aşteaptă copii nemîngîiaţi,
Şi picior pentru cel ce n-a putut ajunge
La taina cea mare a izvorului,
Şi izvor pentru fraţii mei, însetaţii,
Şi-un dram de noroc pentru Mama,
Spre a putea şi ea, biata, desluşi
Măcar cîteva semne din prea sfînta Biblie
Lăsată nouă,
La 16 iunie 1889,
De marele mucenic Mihai Eminescu.

Florin BRATU

FELURIMI...

Cînd ai încălecat un tigru...

■ „Trăim o singură dată, să ne umplem viața cu tot ce e mai bun, cu dorinți cît mai nobile. Să stăm mereu de veghe, nesățioși, pînă cînd găvanele ochilor noștri se vor acoperi de pămînt. Dar pînă atunci, să privim cu nesaț aerul, apa, pietrele, omul, să ne bucurăm de bucuriile vieții" (Nikos Kazantzakis, „O viață în scrisori", p. 415). Gaudeamus !... ■ „Atunci cînd rîde, fecioara dezvăluie o părticică a ei care ar trebui să rămînă tăinuită. O fecioară se află la adăpost numai în straiele seriozității (Bhabani Bhattacharya, „Cine călărește un tigru", p. 38. Să fim serioși ! ■ „cînd ai încălecat un tigru, nu trebuie să aluneci de pe spinarea lui, altminteri fiara se oprește într-una !" (ibidem, p. 171). ■ „Lucrurile au valoarea lor pe care noi sîntem în stare să le-o dăm. Totul este o foaie albă pe care scriem cuvinte entuziaste sau idioate sau dăm cu tifla" (Kazantzakis, p. 412). ■ „Se povestește de sfîntul Maurus că păgînii l-au băgat în apă clocotită și el s-a plîns că baia era prea rece ; guvernatorul păgîn a băgat ca smintitul mîna în apă ca să controleze și s-a opărit". Cum și-o face omul cu mîna lui ! (Umberto Eco, „Numele trandafirului", p. 133).

D. B.

Nevoia de încă un pas către perfecțiune

(urmare din pag. I)

totuși, tovarășe director, știți cîți studenți T.C.M.-iști suceveni — deci nici măcar cuminți ingineri, darmite trufași — au cereri de brevete de invenție înregistrate la O.S.I.M. în ultimnii doi ani ! 41 !!!)...

Bănuiam că neîncrederea directorului viza profunzimea gîndului tînărului inginer. Este ceea ce de obicei i se impută vîrstei juvenile. Ioan Grigoraș, unul dintre activiștii organizației județene de tineret, avînd ceva experiență în domeniu, nu este de acord cu ideea. Nu invocă cifre. El invocă, zice, „fantasticul sentiment al utilității" pe care îl încearcă tînărul, chiar și atunci cînd rezolvă o problemă ce nu va primi vreodată brevet de invenție. Adică o problemă normală, de producție. Chestie ce, pentru un Virgil Mugurel Chiriță, de la I.M.U. Suceava, vizează ambiția. Pentru un Călin Turtureanu, de la C.F.C.H. Suceava — plăcerea de a căuta soluții neconvenționale (Ce „puțin" !...). Pentru un Costel Călinescu, tot de la C.F.C.H. — dorința de originalitate în muncă. Toți — tineri ingineri clasificați excelent într-un „clasament" al creației tehnico-științifice „tinere" sucevene. Deci socotește Ioan Grigoraș că, în disputa de mai sus, îngăduința vîrstnicului ar fi trebuit să însemne înțelegerea nevoii de acumulare de experiență, ca semn al înscrierii certe a novicelui pe drumul maturității.

Este, oare, însă chiar justificată neîncrederea ? Vom spicui dintr-o anchetă vizînd aplicarea în practică a ideilor unor tineri creatori de nou : „durata de realizare a unui program se reduce de la 16 ore la 40 de minute" (realizator, ing. Dan Nichiforel), folosirea unui dispozitiv realizat de ing. Virgil Mugurel Chiriță „ar contribui la reducerea cu 2 milioane de dolari a importului de pînze de ferăstrău" ; utilizarea dispozitivului conceput de inginerul Călin Turtureanu „generează o economie de 250—300 tone combustibil convențional" etc. Clar.

Este clar mai ales că valoarea noului nu este neapărat direct proporțională cu numărul cercurilor înscrise în tulpină. Ci cu excelenta pregătire teoretică dobîndită astăzi în studenție, cu calitatea contactului cu realitatea producției, cu ambiția tînărului de a fi util și de a se afirma. După cum tot clar este că, dacă nu-i constructivă, neîncrederea se osifică în autoritate vidată de înțelegerea nevoii noastre — reale și permanent acute — de încă un pas către perfecțiune...

Nevasta lui Uccello

(urmare din pag. I)

cistic și editorial de altădată. „Nu e vorba — m-a asigurat el — de pierderea unor avantaje materiale sau sociale, ci de vidul ce se formează în jurul persoanei tale și-ți dă — înainte de vreme — sentimentul de «deces literar». În anii în care n-ai tipărit o carte, încetezi parcă, îndeosebi pentru critici, să mai exiști ; ești ignorat, nu te mai citează nimeni, apar îndoieli asupra posibilităților tale creatoare". A doua cauză e teama, rareori conștientizată, de imprevizibilul care poate curma în orice clipă desfășurarea vieții noastre. Nu știm niciodată cît timp ni s-a dat pentru ceea ce avem de spus. „Sînt scriitori care mor la treizeci de ani și alții la optzeci". Prin această frază, întîlnită într-un articol apărut în urmă cu jumătate de veac, Mircea Eliade motiva graba generației sale de a se afirma. Atmosfera epocii contemporane, încărcată de amenințarea eventualității unui război nuclear, face ca incertitudinea asupra duratei vieții fiecăruia dintre noi să fie resimțită și mai dramatic. A treia cauză, invocată frecvent, e constrîngerea necesității materiale. Cine n-a cunoscut-o ? Datorită ei Balzac a publicat uneori trei sau chiar patru romane pe an, Tolstoi a lungit cu zeci de pagini textul **Anei Karenina**, Dostoievski a scris împreună cu Anna Dostoievskaia **Jucătorul** etc. Cîte poeme, povestiri, articole n-au fost compuse în cea mai mare viteză pentru a achita, din contravaloarea lor, un împrumut, o datorie la proprietar, la furnizor, la croitor sau mai încoace, telefonul, încălzirea la bloc, benzina, cafeaua, medicamentele ! Acolo unde prestația scriitorului e retribuită mai slab, productivitatea literară e, forțamente, mai ridicată. Scriitorii britanici, arăta de curînd cineva, sînt obligați, datorită plății lor relativ modeste, la o muncă mai intensă decît colegii lor americani. În sfîrșit, între cauzele fenomenului în discuție poate fi trecută și prejudecata că, pentru a rezista eroziunii timpului, un autor trebuie, vrea-nu vrea, să producă mult.

Fiecare din aceste motive poate fi, bineînțeles, combătut sau ridiculizat : dorința de a te situa în vîrtejul „vieții literare" nu e, adesea, decît vanitate ; cazurile de longevitate creatoare (Arghezi, Kazantzakis, Sarraute etc.) sînt, în secolul XX, destul de numeroase ; o riguroasă educație a răbdării poate face mai puțin penibile suferințele materiale ; reputațiile literare bazate pe cantitate sînt, de cele mai multe ori, dubioase, efemere : deși opera lor nu depășește proporțiile unui singur volum masiv, Bacovia și Mateiu I. Caragiale au scris foarte mult calitativ.

Oricum am privi lucrurile, graba nu e propice creației. Scrisul are nevoie, vorba cronicarului, de „gînd slobod și fără valuri". Ceea ce se concepe sub presiune și se execută la repezeală e, în imensa majoritate a cazurilor, lacunar, defectuos, nedesăvîrșit. Rentabilă doar pentru cei care o produc, literatura iarovizată, în care „opera" se naște — să zicem — la patru nu la nouă luni, e afacerea unor inși plini de zel dar lipsiți de conștiința formei. Despre oricare dintre ei s-ar putea spune, cu un aforism de Lichtenberg, următoarele : „A scris opt volume. Ar fi făcut mai bine să sădească opt copaci sau să facă opt copii".

Cînd graba a devenit habitudine, pare inutil să-i contrazici pe cei care și-au însușit-o. Cum ar putea admite cel care mizează pe spontaneitate și are doar vag noțiunea de manuscris, că, așa cum afirma autorul **Herodiadei**, „devant le papier, **l'artiste se fait**" ? Cum ar putea cel care scrie mult și năclăit sau cel căruia, aparent, îi iese totul „dintr-un foc", să înțeleagă eforturile și anxietățile, numite de Flaubert, „les affres du style". Cum să-l determini pe impetuosul care crede că literatura e un exercițiu de velocitate să accepte că există și spirite meticuloase ? Cum să-l convingi pe cel care înșiră anii și volumele, în constantă mediocritate, că, procedînd astfel, nu-și va depăși nici cu un centimetru abia bănuita sa statură literară ? Cum, și la ce bun, să-i demonstrezi cu ce enorme strădanii se descoperă cîteodată un simplu amănunt bio-bibliografic, unuia care n-a zăbovit în viața sa în biblioteci ori n-a trecut niciodată pragul unei arhive?

De o vreme, acestea sînt chiar propriile mele întrebări. Publicînd rar, sînt bănuit de indolență sau, mai grav, de sterilitate. În moduri diferite ce merg de la aluzia delicată pînă la șicana cea mai brutală, unii din preajma mea caută să mă impulsioneze, alții să mă irite. În loc de orice promisiune, acelora dintre ei care au umor le răspund evocînd, după Vasari, obsesiile pictorului florentin Uccello (1397—1475), „spirit himeric", care „își petrecea nopțile studiind «dulcea strădanie» — arta de a desena în racursiu figuri ca inelul cu fațete, **mazzochio**" (cf. **Istoria ilustrată a picturii**, Ed. Meridiane, 1968, p. 47—49). „Acesta e pictorul căruia — reflecta Anatole France — nevastă-sa îi reproșa domol că muncește prea încet. — «Îmi trebuie timp, observa artistul, pentru a stabili perspectiva tablourilor mele.» — «Da, Paolo, protesta sărmana creatură, însă perspectiva pe care tu ne-o trasezi e aceea a mizeriei și a mormîntului.» Ea avea și nu avea dreptate. Eternul conflict între scrupulul artistic și dura realitate...". (**Les Matinées de la Villa Saïd**. Propos recueillis par Paul Gsell, Ed. Bernard Grasset, 1927, p. 16—17). La fel cu nevasta lui Uccello — adaug — ar putea vorbi, cîndva, dojenitor, nevastă-mea ori nevestele voastre. Nu cred totuși că „trebuie să ne grăbim", să publicăm mult, deși sîntem „la sfîrșit de secol și mileniu", ci să perseverăm în căutarea „perspectivei" tabloului, care, în cazul nostru, nu-i altceva decît manuscrisul substanțial, îngrijit pînă la virgulă.

CONSEMNĂRI

● Colocviu cu participare internațională

Sub semnul aniversării a 40 de ani de la victoria asupra fascismului și al Zilei independenței de stat a României, în perioada 9—11 mai a.c. la Suceava s-a desfășurat Colocviul „Literatura războiului antifascist" (partea a doua), reuniune organizată sub egida Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România, Asociația Scriitorilor din Iași și Comitetul județean de Cultură și Educație Socialistă Suceava. La manifestări au luat parte cunoscuți scriitori, personalități ale vieții literar-artistice din țara noastră, precum și din R. P. Bulgaria, R.S. Cehoslovacă R.D. Germană, R.S.F. Iugoslavia, R.P. Polonă, R.P. Ungară și U.R.S.S., autori ai unor lucrări beletristice cu tematică antirăzboinică, unii dintre ei foști combatanți pe fronturile antihitleriste. Lucrările colocviului, începute la Iași și continuate în județul Suceava, au prilejuit un larg și util schimb de opinii, o fructuoasă dezbatere privind creația literară de inspirație antifascistă, valențele educative ale acesteia, modalitățile specifice de abordare a unei asemenea tematici cu profundă implicare, rolul scriitorului în lumea contemporană chemat să slujească prin forța cuvîntului înaltele idealuri de pace, de apărare a valorilor umane, de colaborare între popoare, de dezvoltare liberă a fiecărei națiuni.

Participanții la colocviu au parcurs trasee ale luptelor armate desfășurate împotriva ocupanților fasciști din această zonă a României (Ostra — Stulpicani — Pojorîta — Mestecăniș — Vatra Dornei) și au vizitat obiective economice și cultural-istorice. În program au mai figurat, de asemenea, evocări, expuneri, dialoguri, întîlniri cu cititorii, recitaluri literare.

La lucrările colocviului a fost prezent Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor. (I. B.).

● Salonul sucevean de primăvară

Aflat la cea de a V-a ediție, Salonul de primăvară al creatorilor plastici din Suceava grupează pe simezele galeriei de artă din municipiu peste 45 de lucrări de pictură, grafică și artă decorativă, semnate de 29 de autori.

Selectîndu-și lucrările, fiecare din cei prezenți în expoziție a ținut să „apară" cu ce are mai reprezentativ pentru stadiul actual al creației sale, de aici rezultînd o reală diversitate tematică și stilistică.

Peisajul, natura statică, portretul, compoziția, formele spațiale de ceramică nu sînt noutăți ale genului, dar o anume vitalitate cromatică, o prospețime a execuției se insinuiază parcă mai pregnant față de edițiile anterioare.

Vivacitatea armoniilor, din pînzele lui V. Parghel, M. Hrișcă, T. Moruz, A. Bocancea, A. Pitaru-Bolnavu, Pușa Pîslaru și Costel Butoi, dialoghează complementar cu grafiile subtile din lucrările semnate de G. Micu, V. Gridinoc, Gr. Ursu, iar M. Dăneasă și L. Pușcașu susțin echilibrul întregului prin sculpturile și tapiseriile ce le semnează.

Așadar, o manifestare plastică ce tinde să devină punct de referință în activitatea creatorilor Sucevei.

Ion Carp FLUIERICI

● Spectacol de gală

În organizarea Întreprinderii Cinematografice Județene Suceava a avut loc un spectacol de gală cu filmul „Rîdeți ca-n viață". Au participat Andrei Blaier (scenaristul și regizorul filmului) și interpreți principali : Stelian Nistor — student la I.A.T.C., originar din Suceava, și Bogdan Gheorghiu, actor la Secția Suceava a Teatrului Național „Vasile Alecsandri". (P.D.)

● Expoziție

Galeria de Artă din Suceava a găzduit a doua expoziție personală a artistului plastic Grigore Micu, absolvent al Școlii Populare de Artă din municipiu — clasa Virgil Parghel. Cuprinzînd peste 30 de lucrări de pictură și grafică (pastel) expoziția afirmă un peisagist expresiv, nu fără prospețime, cu o cromatică ce tinde să-l individualizeze, dar și un artist ce și-a însușit bine lecția compoziției. (P.D.)

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUIERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48